

eAvis ALLTID TILGANG
TIL PAPIRAVISA DIGITALT
- UANSETT HVOR DU ER

EKTE NORDNORSK LESEGI

LØRDAG
29. MARS 2014
NR. 75 - 113. ÅRG
UKE 13
Pris kr 30,00

Nordlys

NORD-NORGES STØRSTE AVIS

72
SIDER
NORDLYS
LØRDAG

**Stor Nordlys-dokumentar
signert Asbjørn Jaklin:**

Sjefredaktør
Skoglund:
**Slik skal
jeg overvinne
KREFTEN**

HAN DREPTE to norske piloter i den svenske fjellheimen

**BARDUFØSS-
OFFISERER
SKUTT:**

Avgarderte dokumenter avslører detaljene om da Harald Weidel Nilssen (til venstre) og Bjørn Horsberg ble drept.

ÅPNINGSFEST!

VI ÅPNER HELE DRIV

2. - 5. APRIL

SIVERT HØYEM

THE BAND CALLED OH!
OG MYE MER!

BILLETTER OG INFO PÅ DRIV.NO

driv

«Det er tillit
det handler om»

Se side: 46

DNB

FERSKE REKER
Maks 4 kg pr kunde
Vi har de ferskeste rekene i byen!
Lymenfjord
KVALITETSRERE SINDE 1990

89,90
pr. kg

EUROSPAR
TACO HELG
Hver fredag og lørdag hos Eurospar

÷40%

7090005120922

Tekst: **Asbjørn Jaklin**
asbjorn.jaklin@nordlys.no

Avgang fra Bardufoss. Perfekt landing på en islagt innsjø. Da startet marerittet for de to offiserene.

Dødelig oppdrag

LØRDAG | reportasje

Søndag 25. februar 1951.

Dagen startet hektisk for stasjonssjefen ved Bardufoss flystasjon. Kvart på ni om morgenen fikk oberstløytnant Jon Tvedte en ilmelding der flystasjonen ble bedt om å bidra ved en brann på Finnsnes. Telefonforbindelsen var brutt, det var stor fare for tettbebyggelsen, het det.

Stasjonssjef Tvedte beordret straks et jagerfly på vingene med ordre om å rapportere over radio om brannens omfang. En brannbil og to lastebiler med mannskaper ble sendt langs landeveien.

Etter en times tid var situasjonen avklart. En stor fabrikkbygning, postkontoret, samt telegraf- og telefonstasjonen, på Finnsnes lå i aske. Heldigvis spredte ikke ilden seg videre.

Ved Bardufoss flystasjon hadde de nettopp fått tilbakemelding om brannen, da det sivile samfunnet på nytta ba om assistanse fra Luftforsvaret.

Politimesteren i Narvik anmodet om å få bruke et av stasjonens fly til et rekognoseringssoppdrag i grensetraktene mot Sverige, sør for Narvik og øst for Tysfjord. Henvendelsen kom i form av en operasjonsordre fra Luftkommando Nord-Norge.

Luftkommandoens etterretningsoffiser, kaptein Bjørn Horsberg, hadde snakket med politimesteren. Horsberg kjenner detaljene i saken og skulle selv følge med under flygingen.

Klokka var ti da ordenen kom. Været var utmerket denne februarsøndagen, klart, sol og kaldt. Det hadde vært en av de tørreste vintrene i Nord-Norge i manns minne.

Flystasjonen hadde et fly som egnet seg til et slikt sivilt rekognoseringssoppdrag, et tosets Fairchild skolefly med skiunderstell i tilfelle det ble nødvendig å lande i ødemarken.

For stasjonssjefen var det ingen grunn til ikke å imøtekomme anmodningen. De måtte bare finne en flyger som kunne ta oppdraget på kort varsel.

Etterretningsoffiser Bjørn Horsberg tok kommandoen i de neste timene. Han var født i Ålesund og hadde tjenestegjort i Storbritannia under krigen i en rekke hemmelige operasjoner mot Norge.

Horsberg ringte først til vakthavende sjef for 332-skavdronen, løytant Skogstad, og spurte om han kunne føre flyet. Det var snakk om å lete etter noen smuglere i Narvikområdet, sa Horsberg. Skogstad svarte at det ikke passet.

Den 30 år gamle fenriken og piloten Harald Wedel Nilssen fra Bergen tok på seg oppdraget på en halv times varsel. Også Nilssen hadde erfaring fra krigsårene, som Spitfirepilot i Storbritannia. Han var ikke lenger fast ansatt i Forsvaret, hadde kone og en tre år gammel datter, og drev et agenturfirma i Bergen.

Nilssen var blitt innkalt til ekstraordinær tjeneste på Bardufoss på grunn av den spente situasjonen mellom øst og vest. Det var bare åtte måneder siden styrke fra Nord-Korea, støttet av Kina og Sovjetunionen, hadde stormet over grensen til Sør-Korea.

Da de to offiserene åpnet cockpitdekslene og klatret inn i skoleflyet, var kommandoerholdene dem imellom rimelig klare. Piloten Nilssen var den eldste, han var 30 år og fire år eldre enn sin passasjer.

Kaptein Horsberg hadde imidlertid høyere rang, var fast ansatt i Forsvaret og kjente detaljene i oppdraget. Det var Horsberg som derfor kom til å ha kommandoen om bord, bortsett fra de rent flytekniske vurderingene.

Klokka 11.53 var alle forberedelser til avgang unnagjort. Fenrik Nilssen ruste opp motoren, skoleflyet med kjennetegnene L-DG skjøt fart langs rullebanen, lettet og forsvant på en sørøstlig kurs. Iflystasjonens autorisasjonsbok ble oppdraget notert:

Rekkoflyging Narvik-området. Flytid ca. 3 timer.

Skoleflyet hadde drivstoff for maksimalt fire og en halv times flyging. Seinest klokka 15.30 burde Nilssen og Horsberg være tilbake.

Tre timer gikk. Fire. Flylederen i kontrolltårnet begynte å bli engstelig. Han grep telefonen og meldte til sikringstjenesten i Tromsø:

Fairchild L-DG, fører fenrik Nilssen, ledsager kaptein Horsberg, på rekkoflyging i Narvik-området er overdue. Bensintiden gått ut.

Alarmen gikk ut fra Tromsø på telefon, via telegraf og over radio. I kontrolltårnet på Bardufoss gikk stasjonssjef Tvedte og hans folk rastløse fram og tilbake. Timene sneglet seg av sted. Hadde Nilssen og Horsberg landet på et ukjent sted? Var de på vei tilbake?

Det begynte å mørkne. Innflygings- og landingslysene på Bardufoss ble tent. Det ble meldt om flydur vest for Narvik. Gudskjelov, om cirka tjue minutter ville de være nede!

Lettelsen bredte seg i kontrolltårnet. For å hjelpe Nilssen med å lande, ble det skutt opp raketter og fallskjermlys.

Tju minutter gikk. Enda noen til. Fant ikke Nilssen flystripa? Fjellene rundt Bardufoss ruvet i mørket, men sikten var god. Nye raketter ble skutt opp, lyskastere tent.

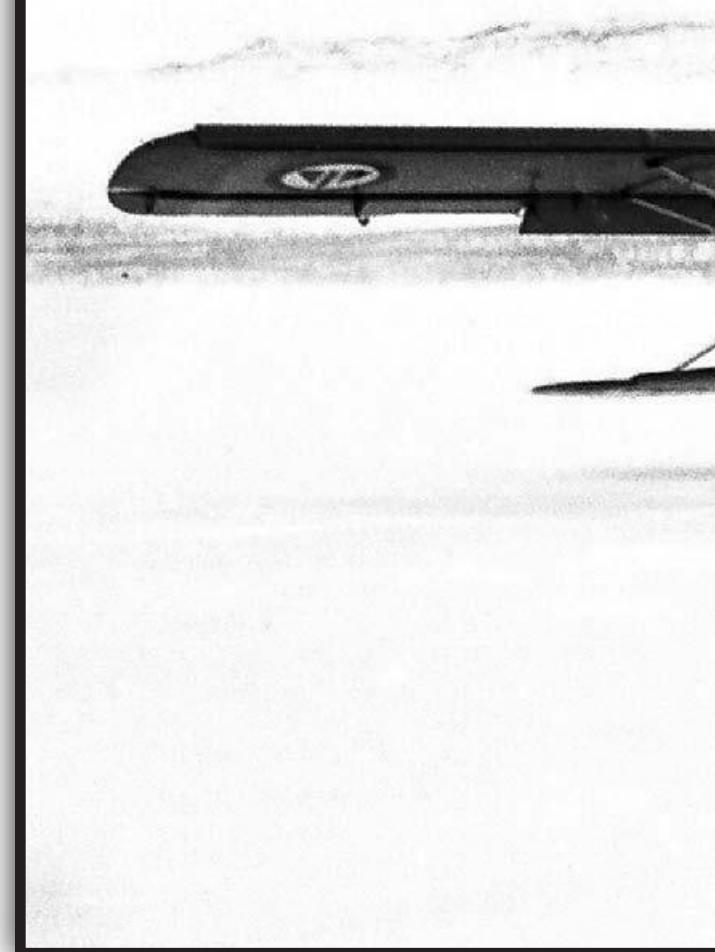
Alt var til ingen nytte. Skoleflyet landet ikke. Rapporten om flydur måtte ha vært falsk alarm. Eller et annet fly.

Natt til mandag 26. februar 1951 ble det tent et nytt håp. Fra distriktsledelsen i Tromsø fikk stasjonssjef Tvedte en telefon. Et fly var observert stående på et lite vann ved innsjøen Routjajaure på svensk side av grensen. To telt var også sett i nærheten av flyet.

Folkene i flykontrollen på Bardufoss smilte lettet. Uhy-

Drapet på to norske offiserer i Nord-Sverige februar 1951. Alle fotos tatt av Terje Winther. Utlånt av Trond Winther.

Mysterium: Slik ble flyet fra Bardufoss flystasjon funnet på en innsjø i Nord-

gegstemningen løste seg opp og spørkefulle kommentarer haglede:

– Kære prøver nødutstyret sitt. Skal vi la dem sitte der en stund og tygge mattabletter? spørte en av dem.

I hangaren arbeidet bakkepersonell på spreng for å klargjøre redningsfly. Fly av typen Norseman, Fairchild og Storch ble ettersett og påmontert skiunderstell slik at de kunne lande ved vannet.

Tidlig mandag morgen var flyene klare til avgang. Nilssen og Horsberg skulle hentes hjem, uansett hva som var årsaken til at de hadde valgt å lande i Sverige og bli stående der.

Været ble gradvis dårligere. Før det tyknet til for alvor klarte mannskapet i Norseman-flyet å lokalisere skoleflyet og teltene ved åttetiden. De flyt lavt over terrenget, observerte mye tråkk og skispor rundt flyet. Ved teltet som var satt opp lengst unna flyet, sto et par ski. En av mannskapene skimmet en mann som stakk inn i teltet da de flyt over. Nilssen og Horsberg var ikke å se.

Stasjonssjefens lettelse over å ha funnet skoleflyet,

Sverige øst for Tysfjord. Cockpitene sto åpne (øverst til venstre). Piloten Harald Wedel Nilssen (t.h) og hans passasjer var forsvunnet. Avgraderte dokumenter fra Forsvaret kaster nytt lys over deres skjebne.
Alle fotos på stedet tatt av Terje Winther, utlånt av Trond Winther.

går gradvis over i en følelse av uhygge. En spesiell detalj gjør Tvedte særlig bekymret. Folkene i Norseman-flyet rapporterer at begge cockpitdekslene på skoleflyet står åpne. Ingen flygere setter et fly fra seg slik, selv ikke etter en nødlanding.

Etter hvert blir flystasjonen klar over den egentlige bakgrunnen for henvendelsen fra politimesteren i Narvik. Det var ikke en jakt på smuglere som pågikk. I det samme området som skoleflyet nå står, har det vært innbrudd i en rekke hytter. Noen er brent ned.

Svensk og norsk politi jakter på en voldsmann som mistenkes for innbruddsraidene i hyttene. Han skal også ha skutt og såret en svensk ulvejeger.

På Bardufoss gir stasjonssjef Tvedte nå ordre om å sende en bevæpnet patrulje til Routjajaure for å undersøke nærmere hva som har skjedd etter at Nilssen og Horsberg landet.

Stasjonssjefen får de nødvendige tillatelser til å ta seg inn i det nøytrale Sverige med militære mannskaper. Han gir kaptein Kjerulf Grimstad ordre om å lede den bevæpnede patruljen. Grimstad får beskjed om å gå meget forsiktig fram.

Patruljen blir utstyrt med ski, ryggsekker, proviant for to dager, kikkerter, et Brengun maskin gevær, en Mauser rifle, en US karabin, en Schmeisser maskinpistol og 330 skudd.

Første forsøk på å nå fram til skoleflyet mandag 26. februar 1951 mislykkes på grunn av dårlig vær. Flyene må snu.

Dagen etter går fire fly på vingene fra Bardufoss klokka 06.30 med kurs for Routjajaure. De finner raskt skoleflyet.

Kaptein Grimstad rekognoserer nøyne over det lille vannet før han gir ordre om å lande. Sammen med fire mann fra patruljen rykker Grimstad forsiktig fram mot skoleflyet.

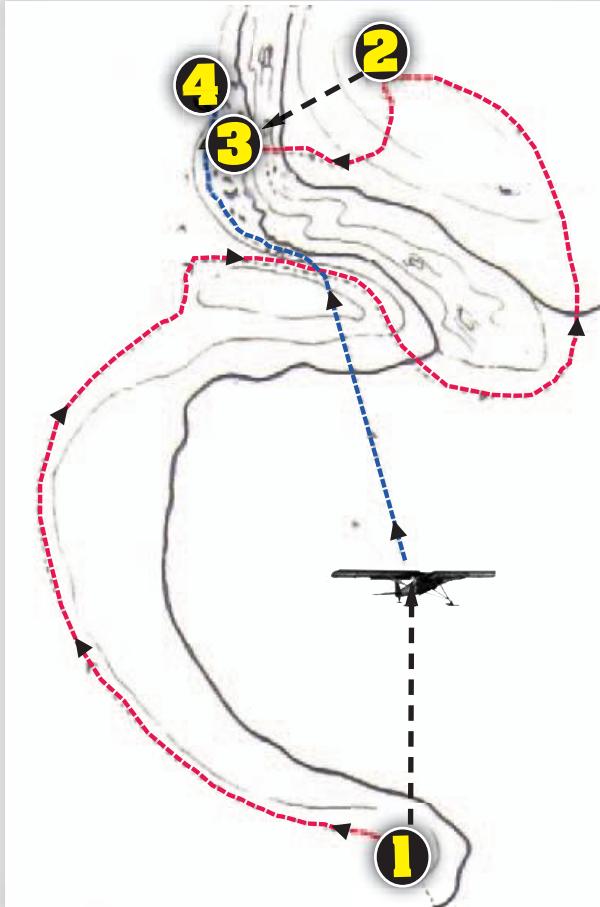
Situasjonen er uoversiktlig, Grimstad frykter at det ligger snikskyttere i dekning som kan åpne ild. Soldatene rykker fram slik at de hele tiden dekker hverandre.

Det hadde snødd om natten, men de kan fortsatt se gamle skispor på kryss og tvers i området. Det ene teltet, som tidligere var rapportert å stå ved vannet, er fjernet. Da kaptein Grimstad og hans menn når fram til skoleflyet på isen, oppdager de et skuddhull gjennom flyskroget. Kula har gått gjennom vingen og den bakre cockpiten,

Passasjer:
Kaptein
Bjørn
Horsberg.

Dødelig oppdrag

ANGREPET: Drapsmannen lå i dekning ved 1. og skjøt mot flyet. Mens offiserene flyktet inn i elvedalen bevegde han seg til 2. og skjøt Horsberg som ble drept ved 3. Nilssen flyktet inn i hulen ved 4.

like foran knærne på Horsberg, hvis han satt der, da det ble skutt. Nå er det ingen å se, verken i eller ved skoleflyet.

Kaptein Grimstad vurderer nå risikoen for å bli skutt på som liten. Han gir ordre til patruljen om å lete i terrenget etter tegn til Nilssen og Horsberg.

Grimstad blir etter kort tid ropt bort til en elvedal. Sersjanten hans har oppdaget spor i snøen etter en person som har løpt ned på en fjellnabb like ved elva og krøpet videre ned.

De tar seg ned til fjellnabben og undersøker. De finner en hvit hanske og et brunt skjerf tilsølt med blod. Sporene leder videre til en hule i fjellet, om lag fire meter dyp med en sving til venstre.

Kaptein Grimstad kryper inn i hula. Til å begynne med ser han ingenting, men da øynene hans har vendt seg til mørket, skimter han en person som ligger foran ham.

Legen som er med, blir tilkalt. Han konstaterer at mannen, som bærer pilotuniform, er død, skutt på nært hold. Det er piloten, Harald Wedel Nilssen.

Patruljen leter videre langs vannet og i elva. De finner kaptein Bjørn Horsberg i ei råk i elva, under elveisen. Også han er skutt og drept.

Den norske militærpatruljen får etter hvert kontakt med norsk og svensk politi som også er i området. Drapsmannen har etterlatt seg tydelige skispor og spor etter en pulk han drar med seg. Mannen bak ugjerningen, befinner seg bare fire kilometer foran patruljen.

Kaptein Grimstad kjenner raseriet stige. Han ivrer etter å delta i jakten på voldsmannen som har myrdet to av hans kamrater.

«Vi mente at intet ville kunne hindre oss fra å tilintetgjøre udyret,» skrev han i sin rapport fire dager senere.

UTENDØRS: Drapsmannen hadde oppholdt seg i den svenske ødemarken i flere måneder. Her en av teltleiere.

Drama: Etter skuddveksling ble drapsmannen, her sittende, såret og overmannet.

I halvannen time pågår jakten på drapsmannen.

Grimstad og hans menn følger ferske spor, mens de hele tiden er på vakt overfor bakhold. De tar stadig inn på, mannen er bare 600 meter foran.

Plutselig hører de lyden av skudd. Flere skudd. Patruljen spurter på framover. I et ulendt terreng med mye blokkmark og kløfter treffer de på svenske politimenn. De hadde lagt seg på lut og hadde klart å overmanne drapsmannen ved å skyte ham i låret. Bundet på hender og føtter blir han fløyet til Gällivare.

Hjem er han? Og hvorfor har han skutt de to norske offiserene på kloss hold?

Drapsmannen viser seg å være en 25 år gammel mann som er født og oppvokst i Narvik. Han har lenge vært psykisk ustabil med paranoide trekk. I dårlige perioder pleide Narvikmannen å stikke til fjells. Denne gangen hadde han vært vekk siden 9. desember.

Da det kom inn meldinger om innbrudd og påsatte hyttebranner i grensetraktene aksjonerte politiet. Blant annet brant Svenska Turistforeningens hytte i Vaisaluokta. Aksjonen ble trappet opp da en han skjøt og såret en svensk ulvejeger.

Mannen førte en detaljert dagbok som ble funnet av politimennene. Dagboka ga et bilde av en forvirret person som mente han var «hersker over fjellviddene» og at «huldrefolket kaller meg fjellenes matros».

Dagboka, sammen med sporene i snøen og andre funn på stedet, gjorde det mulig å rekapitulere det fryktelige som hadde skjedd tre dager tidligere

Etter landingen stoppet Nilssen motoren i flyet. Begge kløv ut av flyet. De ble skutt på, med rifle, fra en liten ås ved vannet (se kart). Der lå Narvik-mannen i dekning og ventet.

Nilsen trakk sin tjenestepistol, en Luger, og besvarer il- den. Sammen med Horsberg søkte han dekning i en elvedal like ved.

Narvik-mannen, som hadde ski, beveget seg raskt i terrenget. Han dukket etter en omgående bevegelse opp på den andre siden av elvedalen der han drepte kaptein Horsberg.

Nilssen klarte å unnslippe i første omgang og gjemte seg i en hule i elvedalen. Drapsmannen fulgte etter, skjøt inn i hulen og såret Nilssen med rikosjetter. Etter å ha blitt lovet fritt leide tilbake til flyet, kom trolig Nilssen ut av hulen. Da ble han også drept.

Narvik-mannen ble erklært sinnsyk og ble behandlet ved Reitgjerdet psykiatriske sykehus i Trondheim. Han ble etter ei tid utskrevet som frisk, men så sent i 1972 ble han anmeldt for å ha truet med våpen i Nordmarka i Oslo.

Skriftlige kilder:

Avgraderte dokumenter fra Bardufoss flystasjon: Udatert rapport fra stasjonssjef, oberstløytnant Jon Tvedte og rapport fra kaptein Kjerulf Grimstad datert 4. mars 1951.

Eidsivating lagmannsrett, dom av 2. april 1960, ankesak angående erstatning til Nilssens enke og datter.

Bardufoss flystasjon 50 år. 1938-1988. Moen 1988.

Årbok for Tysfjord 1986.

Nettstedet <http://fjelldesperadoen.weebly.com>

Alle fotos tatt av Terje Winther, utlånt av Trond Winther.

Lensmann med Leica tok bildene

Lensmannsbetjent Terje Winther fra Tysfjord deltok i aksjonen mot drapsmannen. Winther var en ivrig hobbyfotograf og tok bilder under aksjonen. Derfor er dramatikken sjeldent godt dokumentert.

Winther gikk sammen med Leif Storjord og kjentmenn på ski fra Hellemobotn i flere timer for å nå fram til avtalt møtested, Akkatugan på svensk side.

– Historiene om aksjonen i 1951 kom han tilbake til mange ganger, sier sønnen Trond Winther til Nordlys.

Faren brukte et Leica kvalitetskamera som han fikk tak i løpet av krigsårene da et tysk fly styrtet. Terje Winther plukket det opp av havet og brukte det fram til 1970, da det ble leveret tilbake til eieren, en tysk ofiser.

Blant bildene er ett av Terje Winther bærende på riflen som ble brukt i angrepet på de to norske pilotene.

– En stor tragedie, både for de som ble drept og for mannen som utførte udåden, sier Trond Winther.

Våpen: Lensmannsbetjent Terje Winther med riflen som drapsmannen brukte.

Hvorfor landet de?

Harald Wedel Nilssen etterlot seg kone og en tre år gammel datter. I Oslo byrett ble familien tilkjent 10 000 kroner i erstatning etter drapet.

Staten, ved Forsvarsdepartementet, anket dommen fordi man mente at Nilssen gjernom beslutningen om å lande hadde skapt fare som senere førte til tragedien.

Etterå ha avhørt en rekke vitner forkastet Eidsivating lagmannsrett anken fra staten. Dommen inneholder en interessant drøfting av et kritisk spørsmål. Hvorfor landet de på vannet i Nord-Sverige?

«Endelig er det umulig å fastslå idag hvorfor de landet. Men det mest sannsynlige er, (...) at de har trodd at det befant seg en skipatrylle ved Routjajaure. Formodentlig har da kaptein Horsberg gått ut fra at dette var en av de to ettersøkingspatruljene. Det kunne være rimelig og naturlig å söke kontakt med denne for nærmere orientering,» heter det i dommen.

Lagmannsretten slår fast at etterretningsoffiser Horsberg var ekspedisjonens leder. Han hadde innsikt i oppdragets egentlige karakter gjennom samtaler med politimesteren i Narvik.

Hva visste Nilssen?

Lagmannsretten sier det er umulig å fastslå om Horsberg orienterte Nilssen før de startet.

«Men alt tyder på at heller ikke Wedel Nilssen har visst hva oppdraget egentlig innebar,» skriver lagmannsretten. Nilssen var en forsiktig flyger som ikke tok unødig sjanser, konkluderer retten.

Erstatningen til enken og datteren på 10 000 kroner ble opprettholdt, om lag 150 000 direkte omregnet til dagens kroneverdi.